

Savukosken kunta
Hallinto

Lausunto

10.03.2025

Työ- ja elinkeinoministeriö
www.lausuntopavelu.fi

VN/4099/2024

Savukosken kunnan lausunto hankintalain muuttamisesta

Kysymys 1: Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Inhouse-yhtiöt ovat pitkälti syntyneet korvaamaan markkinapuutetilannetta ja toisaalta vähentämään hankintoihin liittyvää hallinnollista taakkaa. Osa Inhouse-yhtiöistä on keskittynyt ICT-hankintoihin. Informaatioyhteiskunnan kehittyessä ja monimutkaistuessa on ICT-kustannuksista tullut suuri menoerä myös julkiselle sektorille. Erityisen tärkeää on huolehtia tietoturvasta ja ICT-infrastruktuurin toimivuudesta ja jatkuvuudesta.

Lapissa Savukosken kunta tekee hyvää yhteistyötä asiakasomistajana LapIT:n kanssa. LapIT huolehtii mm. verkon ylläpidosta ja kilpailuttaa asiantuntemuksensa pohjalta kuntien tarvitsemat ICT-ohjelmistot ja laitteistot. Kilpailu markkinoilla toimii siis LapIT:n välityksellä. On tärkeää, että kunnilla on myös jatkossa yhteistyökumppani, jossa päämies agentti -ongelma on minimoitu. Ilman LapIT:n tarjoamia asiantuntijapalveluja on vaarana, että kunnat joutuvat ostamaan vastaavat palvelut muualta ja tämä saattaa puolestaan johtaa siihen, että kunnat maksavat tuotteista ylihintaa ja ostavat myös osin tarpeettomia palveluja ja ohjelmistoja. Molemmat nostavat veronmaksajille koituvia kustannuksia.

On selvää, että nimellisellä omistusosuudella esim. ($\leq 1\%$) ei käytetä tosiasiallista määräysvaltaa yhtiöissä. Nyt lakiesityksessä on kuitenkin tarkoitus muuttaa lakia siten, että vähimmäisomistusosuus olisi peräti 10 %:n luokkaa. Lakiesitys rajaisi omistajien määrän maksimissaan kymmeneen. Esitys ei myöskään huomioisi kuntien erilaista kokoa ja erilaisia tarpeita. Käytännössä Rovaniemen kaupungin ja Savukosken kunnan tulisi omistaa yhtä suuri osuus Inhouse-yhtiöstä. Rovaniemen kaupungin budjetti on 263,5 miljoonaa euroa ja Savukosken kunnan budjetti on noin 7,5 miljoonaa euroa. Vaatimus 10 prosentin omistusosuudesta käytännössä rajaisi pienet kunnat, jotka eniten hyötyvät Inhouse-yhtiöiden tarjoamista sidosyksikköpalveluista, ulos yhtiöistä.

Kysymys 2: Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa.

Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

On tärkeää, että kuntia ohjataan kilpailuttamaan palveluntarjoajia. Kuitenkin on huomattava, että tämä toteutuu pitkälti jo nykyisen lainsäädännön puitteissa. Hankintalaissa on mm. kynnysarvot hankintojen kilpailuttamiselle. Sen sijaan, että lakia kiristetään nykyisestä, olisi syytä kiinnittää

Savukosken kunta
0210704-7

Kauppakuja 2 A 1
98800 Savukoski

hallinto@savukoski.fi
<https://www.savukoski.fi/>

huomiota valvontaan. LapIT kilpailuttaa usein myös kynnysarvot alittavia hankintoja kuntien puolesta.

Kysymys 3: Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?

Lakiesityksen kirjaukset kannustavat huolelliseen markkinakartoitukseen, koska vain huolellisesti toteutetulla markkinakartoituksella voi perustella hankinnan jakamatta jättämistä tai välttää hankinnan uudelleen kilpailuttamiselta yhden tarjouksen tilanteessa.

Kysymys 4: Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?

65 § Markkinakartoitus

Koska hankinnat ja markkinatilanteet vaihtelevat, kunkin markkinakartoituksen toteutustapa on arvioitava tapauskohtaisesti. On edelleen hyvä, että lakiehdotus jättää markkinakartoituksen toteutustavan hankintayksikön harkittavaksi. Mietinnössä on tehty näkyväksi markkinakartoituksen merkitys, sen eri toteutustavat sekä ne hankintoja koskevat keskeiset asiat, joita hankintayksiköitä kannustetaan kartoittamaan.

Markkinakartoituksen tai hankintamallin soveltuvuuden arvioinnin pakollisuus yli 10 miljoonan euron hankinnoissa on hyvä uudistus.

75 § Hankintojen jakaminen osiin

Kannustaminen hankintojen jakamiseen on hyvä tavoite ja osaltaan kannustaa jakamaan hankintoja osiin sellaisissa hankinnoissa, joissa se on tarkoituksenmukaista. Aina tämä ei ole kuitenkaan mahdollista saati järkevää. Ongelmia saattaa aiheuttaa myös se, että ICT-hankintoja tehdään kilpailutuksen johdosta eri palveluntarjoajilta ja ongelmatilanteissa joudutaan erikseen selvittämään erikseen, miltä palveluntoimittajalta laite on hankittu. Myös itse kilpailutuksen toteuttaminen monimutkaistuu. Hankintayksikölle voi tulla pääsäännön johdosta epävarmuutta siitä, milloin jakamatta jättäminen on sallittua.

124 § Hankintamenettelyä koskeva kertomus

Edellytys dokumentaatiosta on hyvä. Se ohjaa hallintoa suunnittelemaan itse hankintamenettelyn selkeästi ja lisää avoimuutta.

125 § Hankintamenettelyn keskeyttäminen

Tarjousten ja kilpailun lisäämisen tavoite on sinänsä hyvä. Käytännössä harvaan asutuilla alueilla tai pienehköissä, kynnysrahat ylittävissä hankinnoissa tarjouksia voi olla vaikea ylipäänsä saada, saati kasvattaa tarjouksien määrää. Tästä syystä on hyvä, että markkinakartoituksella voi vapautua uudelleenkilpailuttamisen velvoitteesta tilanteessa, jossa on saatu vain yksi tarjous.

Kysymys 5: Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Lakiesityksessä ehdotettu 10 %:n vähimmäisomistusvaatimus ei ole tarkoituksenmukainen eikä toteuttamiskelpoinen.

Markkinoiden toimivuus ja alueellinen eriarvoisuus: Esityksessä ei ole huomioitu Suomen maantieteellisiä ja toimialakohtaisia erityispiirteitä. Yleinen 10 %:n vähimmäisomistusvaatimus jättää huomiotta tilanteet, joissa sidosyksikön hyödyntäminen alle 10 prosentin omistussuudella on perusteltua ja yleisen edun mukaista, sekä määräysvallan toteutuminen on osoitettavissa. Tämä rajoitus heikentää erityisesti harvaan asuttujen alueiden kuntien tilannetta. Harvaan asutuilla alueilla markkinoilla tulee vastaan helposti markkinapuutetilanne.

Sidosyksiköiden merkitys vaihtoehtona omalle tuotannolle korostuu kyseisillä alueilla, joissa työvoiman ja osaajien saatavuus on heikompaa kuin kasvukeskuksissa. Toimialoista ICT-infrastruktuuripalveluita tuottavat sidosyksiköt ovat erityisen keskeisessä asemassa, sillä ne turvaavat yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisen ICT-infrastruktuurin turvallisuutta sekä tieto- ja kyberturvallisuuden toteutumista omistajilleen. Kriittisen ICT-infrastruktuurin toimivuus on elintärkeää julkisen sektorin varautumisessa ja huoltovarmuuden toteutumisessa, erityisesti kiristyneessä maailman poliittisessa tilanteessa, jossa erilaiset hybridi- ja kyberuhkat voivat realisoitua.

Kysymys 6: Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Esitetty 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus aiheuttaa merkittäviä ja peruuttamattomia taloudellisia ja toiminnallisia vahinkoja Pohjois-Suomen alueellisesti tuotettuihin ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan palveluihin. Vähimmäisomistusvaatimus aiheuttaisi Pohjois-Suomen pienille kunnille arviolta kymmenen miljoonan euron muutuskustannukset. Lisäksi muutos nostaisi kyseisten pienten kuntien jatkuvia ICT-palveluiden kustannuksia noin 20–30 prosentilla, erityisesti pirstaleisen toimintamallin lisäresurssitarpeiden vuoksi. Keskeistä on ymmärtää, että kyseiset pienet kunnat edustavat Suomen asukasluvusta vain 1,4 %, jolloin ICT-muutuskustannukset ja jatkuvien kustannusten nousu olisi erittäin vahingollista kyseisten kuntien taloudelle ja toiminnalle. Suurimpana ongelmana olisi kuitenkin ICT-osaajien riittämättömyys. Muutos heikentäisi merkittävästi Pohjois-Suomen pienempien kuntien kriittisten ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan palveluiden laatua sekä vaikuttaisi erittäin haitallisesti tieto- ja kyberturvallisuuteen. Lisäksi muutos lisäisi merkittävästi pienten kuntien toiminnan jatkuvuuteen ja varautumiseen kohdistuvia riskejä, erityisesti tilanteessa, jossa kansainvälinen hybridi- ja kyberuhkat ovat lisääntyneet.

Perustelut näkemykselle:

Pohjois-Suomen alueellinen ICT-yhteistyö: Pohjois-Suomen harvaan asuttujen alueiden kuntien ja hyvinvointialueiden ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan palveluja tuotetaan alueellisen ICT-sidosyksikön LapIT Oy:n (myöhemmin LapIT) toimesta sen omistajille. LapIT:lla on 34 omistajaa, joista 23 on kuntia, 2 hyvinvointialueita, 3 kunta- ja hyvinvointialueyhtymiä sekä 6 kuntaomisteisia osakeyhtiötä. Näistä omistajista 21 kuntaa ovat Kuntaliiton luokituksen mukaisesti pieniä (alle 10 000 asukasta), joista kunkin omistusosuus LapIT:ssä jää alle 10 prosentin.

LapIT on huoltovarmuustoimija, ja yhtiön tarjoamat ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan palvelut kattavat Pohjois-Suomessa kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden toiminnan kannalta kriittisen ICT-infrastruktuurin ylläpidon. Sidosyksikkö on ainoa hankintalain mahdollistama järkevä yhteistyömuoto, joka mahdollistaa kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön kriittisten ICT-infrastruktuuripalveluiden tuottamisessa. Sidosyksikköpohjaisen alueellisen yhteistyön tarve korostuu erityisesti Suomen harvaan asutuilla alueilla. LapIT:n tarjoamat tietoliikenne-, konesali-, päätelaite- ja loppukäyttäjäpalvelut varmistavat osaltaan Pohjois-Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, veden-, lämmön- ja sähköjakelun, varhaiskasvatuksen ja sivistystoimen, yhdyskuntasuunnittelun sekä julkisen hallinnon ja päätöksenteon toimivuuden. Lisäksi LapIT:n palvelut tukevat omistajien varautumista erilaisissa toiminnan poikkeustilanteissa.

LapIT:n tuottamissa palveluissa kyse ei ole yhteishankinnoista. LapIT vastaa omalla osaamisellaan ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan tuotantoon tarvittavien palvelukomponenttien kilpailutuksesta markkinoilta, komponenttien yhteensovittamisesta tuotannossa omistajien tarpeita vastaaviksi palveluiksi sekä palveluiden päivittäisestä ylläpidosta ja asiakastuesta loppukäyttäjille. LapIT tekee yhteistyötä noin 60 kilpailutetun paikallisen, kansallisen ja kansainvälisen ratkaisutoimittajan kanssa palveluiden mahdollistamiseksi. Ostot markkinoilta muodostavat noin 55 prosenttia yhtiön toiminnan kustannusrakenteesta.

Vähimmäisomistusvaatimuksen vaikutukset pienille kunnille:

Esitetty vähimmäisomistusvaatimus sulkisi pienet kunnat pois alueellisesta ICT-yhteistyöstä. Tämä olisi erityisen vahingollista Pohjois-Suomessa, missä kunnat ovat väkiluvultaan pieniä, väestö ikääntyy ja työvoima vähenee. Lisäksi monien kuntien taloustilanne on erittäin haastava. Pirstaleinen toimintamalli, jossa kriittiset ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan palvelut olisi järjestettävä pienempinä kokonaisuuksina tai omana tuotantona, ei ole alueella realistinen. Alueella ei ole riittävästi osajia ICT-palveluiden järjestämiseen ja ylläpitoon, mikä vaarantaisi sidosyksikköyhteistyön ulkopuolelle jäävien omistajien toiminnan jatkuvuuden ja kyberturvallisuuden varmistamisen.

Markkinan toimimattomuus:

Pohjois-Suomen ICT-markkina on osittain toimimaton. Pienet kunnat eivät yksittäisinä toimijoina ole riittävän kiinnostavia ICT-ratkaisuja tarjoavien markkinatoimittajien näkökulmasta. Pohjois-Suomen alueellinen sidosyksikköyhteistyö mahdollistaa LapIT:n toteuttamien kilpailutusten kautta ICT-markkinoille merkityksellisen kokoisia liiketoimintamahdollisuuksia, jotka muuten jäisivät syntymättä. Mikäli pienet kunnat eivät voi osallistua alueelliseen sidosyksikköyhteistyöhön, heikentää tämä niiden mahdollisuuksia hyödyntää alueellisesti koottujen, kilpailutettujen ja järjestettyjen palveluiden tuomia etuja.

Kysymys 7: Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

Savukosken kunta joutuisi hankkimaan ICT-hankintoihin liittyvää osaamista markkinoilta. Tästä seuraisi hallinnollisia kustannuksia ja todennäköisesti myös ongelmia. Kuka takaisi, että hankintaosaamista tarjoavat yritykset toimisivat riippumattomina suhteessa ICT-palvelujen tarjoajiin? Todennäköistä on, että ICT-asiantuntijapalveluja tarjoavat yritykset kävisivät vilkasta keskustelua ICT-palveluja tarjoavien yritysten kanssa. Vaarana olisi, että ICT-palveluhankinnat alkaisivat ohjautua epäterveellä tavalla tietyille palvelujen tarjoajille ilman, että tosiasiallinen kilpailu toteutuisi tarkoitetulla tavalla.

Jos pienet hankintayksiköt joutuisivat neuvottelemaan suurten ICT-toimittajien kanssa itsenäisesti, niiden neuvotteluasema heikkenisi huomattavasti. Tämä johtaisi kasvaviin kustannuksiin, epäedullisiin sopimusehtoihin, palveluiden saatavuusongelmiin, tietoturvariskeihin ja osaamisen hajautumiseen.

Kysymys 8: Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

Yhtiön toiminta jouduttaisiin pilkkomaan tavalla, jossa LapIT:n omistajilla toteutuisi 10 prosentin vähimmäisomistus. Yhteistyön ulkopuolelle jäivät omistajat, eli erityisesti Pohjois-Suomen pienet kunnat, joutuisivat arvioimaan miten LapIT:n palveluita vastaavat ICT-infra ja perustietotekniikan palvelut on mahdollista järjestää. Todellinen ongelma yhteistyön ulkopuolelle jäävien pienten kuntien kohdalla on tietohallinto-, ICT-palvelutuotanto- ja hankintaosaamisen riittämättömyys, joka haastaa omistajien edellytyksiä toiminnan uudelleen organisoitumiselle.

Kysymys 9: Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

Hyötyjiä uudistuksessa olisivat palveluntarjoajat, koska hinnat nousisivat. Kunnat ja veronmaksajat tilanteesta eivät hyötyisi. Voidaan kysyä, onko julkisella sektorilla tähän varaa? Erityisesti häviäjiä ovat pienet kunnat.

Kysymys 10: Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Esitetty siirtymäaika ei ole realistinen ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan palveluiden osalta, sillä muutos edellyttää sidosyksikön palveluista irtautumista ja palvelutuotannon uudelleenjärjestämistä. Kyse ei ole pelkästään hallinnollisesta sopimusmuutoksesta, vaan muutos vaatii tietoliikenne-, konesali- ja päätelaiteinfrastruktuurien sekä palvelu- ja prosessirakenteiden purkamista ja uudelleenrakentamista. Tämä prosessi on toteutettava hallitusti ja vaiheittain.

Hyvinvointialueiden ICT-ympäristöjen rakentaminen on kestänyt yli kaksi vuotta, ja edelleen muutostöitä tehdään ICT-ympäristöjen yhtenäistämiseksi. Hyvinvointialueiden perustaminen oli yhdistämisprosessi hajautetusta keskitettyyn malliin, mihin käytettiin myös julkista muutosrahoitusta. Nyt ehdotettu lakimuutos johtaisi kuitenkin päinvastaiseen tilanteeseen, jossa keskitettyjä kokonaisuuksia puretaan ja tilalle perustetaan lukuisia pieniä yksiköitä.

Arviomme mukaan ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan osalta tällainen muutosprosessi edellyttää vähintään viiden vuoden siirtymäaikaa.

Muutos aiheuttaisi pysähtyneisyyden aikakauden kuntien toiminnan kehittämisessä. Kuntien tuottavuutta edistävät digitalisaatiohankkeet, kuten asiointipalvelujen sähköistäminen, prosessien automatisointi ja tekoälyn hyödyntäminen, jäisivät väistämättä taka-alalle ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan palvelutuotannon uudelleenjärjestämisen vuoksi. Kriittisen ICT-infrastruktuurin pirstaloiminen keskitetyistä hajautettuihin malleihin aiheuttaa lukuisia merkittävän kokoisia tuotantomuutoksia, joista jokainen muodostaa epäjatkuvuuskohdan. Tietoturvan ja varautumiskyvyn heikkeneminen olisivat merkittäviä riskejä, sillä ICT-infrastruktuurin ja palvelurakenteiden purkaminen ja uudelleenrakentaminen lisäävät haavoittuvuutta, keskeyttävät kriittisten tietojärjestelmien nykyisen ylläpidon ja heikentävät suojatoimia siirtymävaiheiden aikana. Kokonaistilannekuvan muodostaminen ja toimenpiteiden johtaminen poikkeustilanteissa vaikeutuu merkittävästi.

Kysymys 11: Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan palveluiden tuottamisessa siirtyminen nykyisistä keskitetyistä tuotantomalleista kohti pirstaleisempia tuotantomalleja edellyttää seuraavia toimenpiteitä sidosyksikköyhteistyön ulkopuolelle jäävien omistajien osalta:

- Palvelutuotantomallien arviointi ja resurssisuunnittelu: Selvitys siitä, mitä palveluita voidaan tuottaa itsenäisesti omien resurssien ja osaamisen puitteissa, yhteistyössä muiden ulkopuolelle jäävien omistajien kanssa, tai hankkimalla palvelukomponentteja markkinoilta kilpailutuksen kautta.
- Palveluketjujen suunnittelu ja yhteensovittaminen: Suunnitelman laatiminen siitä, miten eri tavoin tuotetut ICT-palvelukomponentit yhdistetään hallittavaksi kokonaisuudeksi ja palveluketjuiksi.
- Tarvittavien resurssien hankinta: Tuotantoresurssien varmistaminen rekrytoimalla, perustamalla uusia sidosyksiköitä tai kilpailuttamalla palveluna markkinoilta.
- Uusien sopimusten kilpailuttaminen: Sopimusten sisältöjen muuttuessa olennaisesti joko hankintayksiköt erikseen tai uudet perustetut sidosyksiköt kilpailuttavat uudet sopimuskokonaisuudet markkinoilta.
- Uuden ICT-infrastruktuurin suunnittelu ja perustaminen: Uuden ICT-infrastruktuurin suunnittelu ja toteutus, mukaan lukien tietoliikenneverkot, konesali- ja kapasiteettipalvelut, päätelaiteinfrastruktuuri sekä ITSM-palveluhallinnan prosessit.
- Hallittu migraatio uuteen ympäristöön: ICT-infrastruktuurin ja perustietotekniikan palveluiden vaiheittainen ja hallittu siirtäminen uuteen palvelutuotantoympäristöön.
- Vanhojen sopimusten ja tuotannon alasajo: Nykyisten sopimusten irtisanominen sekä vanhan palvelutuotannon hallittu alasajo.

Kysymys 12: Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Vetoamme, että hallituksen lakiehdotusta täsmennetään poikkeuksella, joka huomioi Suomen harvaan asutut alueet ja pienten kuntien tilanteen. Näkemys pienten kuntien huomioimisesta hankintalakiin kirjattavalla poikkeuksella on yhteneväinen myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV 9/2024) sidosyksikköjä koskevan selvityksen johtopäätelmien kanssa, sekä työryhmän mietinnössä esitettyjen eriävien mielipiteiden kanssa. Alla esitettyjen poikkeusten avulla varmistettaisiin myös perustuslain 121 §:n mukainen kunnan itsehallinnon toteutuminen kunnan tarvitsemien palveluiden järjestämisessä. Tämä on erityisen tärkeää pienille kunnille, joita esitetty 10 prosentin vähimmäisomistusvaade muutoin vahingoittaisi merkittävästi, erityisesti taloudellisesta näkökulmasta, sekä toiminnan laadun että kyberturvallisuuden turvaamisen kannalta.

Ensisijainen vaihtoehto:

Poikkeuksena pienille kunnille (asukasluku alle 10 000) tulee mahdollistaa palveluiden hankinta sidosyksiköltä myös alle 10 prosentin omistuksella. Jokaista kymmentä pientä kuntaomistajaa, joilla on alle 10 prosentin omistus sidosyksiköstä, kohden tulee olla yhteinen hallituspaikka sidosyksikössä.

Vaihtoehtoinen poikkeus:

Harvaan asuttujen alueiden yhteistyössä sidosyksikön omistajilla tulisi olla mahdollisuus hankkia palveluita sidosyksiköltä alle 10 prosentin omistuksella, mikäli sidosyksikön toiminta-alueen väestöpohja on enintään 300 000-500 000 asukasta.

Yllä esitetyt vaihtoehtoiset poikkeukset hallituksen lakiesitykseen tukevat hallituksen tavoitetta hyödyntää sidosyksiköitä tarkoituksenmukaisella tavalla ja edistävät yleisen edun toteutumista. Poikkeukset ehkäisevät merkittävien kustannus- ja haittavaikutusten syntymistä, erityisesti pienten kuntien kohdalla, kuten myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV 9/2024) selvityksessä on todettu. Poikkeukset mahdollistavat riittävän osaamisen saatavuuden harvaan asutuilla alueilla, mikä on välttämätöntä palveluiden tuottamiseksi. Lisäksi poikkeukset tukevat merkityksellisen kokoisten liiketoimintamahdollisuuksien muodostumista ratkaisupalveluja tarjoaville markkinatoimijoille harvaan asutuilta alueilta. Näin voidaan jatkossakin tarjota kustannustehokkaita ja laadukkaita palveluita Suomen harvaan asutuilla alueilla, mikä osaltaan mahdollistaa alueiden elinvoimaisuuden säilymisen. ICT-palveluiden osalta poikkeukset turvaavat erityisesti pienten kuntien tieto- ja kyberturvallisuutta sekä varautumista kyberuhkiin ja hybridivaikuttamisen riskeihin.

Kysymys 13: Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Lakiluonnoksen 2 §, 71 §, ja 81 § ovat ehdottoman tarpeellisia ja välttämättömiä lisäyksiä hankintalakiin. Lakiluonnos ja perustelut on laadittu tältä osin hyvin. Erityisesti 81 §:n mukainen hankinnanvarainen poissulkumahdollisuus sulkea pois tarjoaja ”jonka luotettavuus on todettu siinä määrin riittämättömäksi, että kansalliselle tai paikalliselle turvallisuudelle aiheutuva riski olisi ilmeinen”. Haluamme kiinnittää huomiota siihen, että laki varmasti mahdollistaa sen, että kansallisen viranomaisen antama ohje tai tulkinta korkean riskin toimittajasta, tuotteesta tai palvelusta riittää sulkemaan tällaisen tarjoajan pois tarjouskilpailusta.

Toivoisimme, että laki antaisi mahdollisuuden tukeutua poissulkemisessa myös toisen EU-maan kansallisen viranomaisen tulkintaan korkean riskin toimittajasta.

Kysymys 14: Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisterilain 6 b §:ssä on säädelty rikosrekisteriotteen ehdokas ja tarjoaja sekä näiden alihankkija saavat julkisen hankinnan hankintamenettelyä varten poissulkemisen edellytysten selvittämiseksi pyytää rikosrekisterin otteen sellaisesta yksityisestä henkilöstä, joka on ehdokkaan, tarjoajan tai näiden alihankkijan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai käyttää edustus-, päätös- tai valvontavaltaa kyseisessä yrityksessä tai yhteisössä. Otteen antaminen edellyttää henkilön suostumusta.

Rikosrekisteriotteiden pakollisuus ohjaa siihen, että tarjouksen jättäjiksi valikoituu yrittäjiä ja yrityksiä, joilla ei ole rikostuomioita. On erikoista, että lakimuutoksella halutaan mahdollistaa markkinoiden avautuminen epärehellisille toimijoille. Rikosrekisteriotteen pakollisuus tulee ehdottomasti säilyttää ongelmien välttämiseksi.

Lisäksi on huomattava, että kunnilta vaaditaan tilaajavastuulain noudattamista, joka taas edellyttää, että kunnat seuraavat hankinnoissa yhteistyökumppaneidensa lakisääteisten velvoitteiden noudattamista. Mikäli rikosrekisteriotetta ei enää vaadittaisi, vesittyisi myös tilaajavastuulain tarkoitus omalta osaltaan.

On erikoista, että eduskunta muuttaisi lainsäädäntöä, jonka on tarkoitettu ohjaamaan julkisiin hankintoihin osallistuvia yrityksiä hoitamaan juridiset velvoitteensa moitteettomasti. Perustelu byrokratian vähentämisestä tässä yhteydessä on ontuva. Erityisesti rakennuslalla osa toimijoista pyrkii saavuttamaan kilpailuetua suhteessa toisiin yrityksiin sääntöjä kiertämällä ja jättämällä laissa säädetty velvoitteensa hoitamatta. Pykälä tulee jättää nykyiseen muotoonsa.

Kysymys 15: Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

Hallinnollinen taakka ei esityksen perusteella hankintayksikön näkökulmasta vähene. On todennäköistä, että hankintayksikkömme jatkaisi nykyisellä linjalla ja tarkastaisi rikosrekisteriotteet, kuten tähänkin saakka.

Kysymys 16: Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Jälki-ilmoitusvelvoitteen laajentaminen on ymmärrettävä uudistus tilastoinnin ja hankintojen kokonaiskuvan saamiseksi. Toisaalta uudistus myös selkeyttää ilmoittamisvelvollisuutta yhdenmukaisemmiksi. Jälki-ilmoitusvelvoitteen laajentaminen lisää kuitenkin edelleen hankintayksiköiden hallinnollista työtä. Jälki-ilmoitusten automatisointiin olisi syytä panostaa hallinnollisen taakan vähentämiseksi.

Kysymys 17: Muut huomiot

Huomio ja lisäarviointipyyntö koskien mietinnön lukua 7.1., kohta 15 §:

Toivoisimme tarkennusta mietinnön luvussa 7.1. todettuun kohtaan, jonka mukaisesti hankintalain 15 §:n 6 momentin mukaista sidosyksikköpoikkeusta ei sovelleta niihin sidosyksikköihin, joissa on enemmän kuin yksi omistaja. Mietinnön mukaan siten sidosyksikön ei olisi sallittua tehdä hankintoja omistajaltaan tai sisar-sidosyksiköltä, jos sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja. Kunnilla on usein 100 prosenttisesti omistettuja tytäryhtiöitä, jotka hoitavat kunnassa esimerkiksi vedenjakelua, kehitystyötä tai kunnan kiinteistöjen hoitoa. Kyseisillä tytäryhtiöillä on vain yksi omistaja ja kuuluvat ns. kuntakonserniin. Rajaako mietinnössä esitetty tulkinta pois mahdollisuuden, että kyseinen kunnan täysin omistama tytäryhtiö ei voisi hyödyntää kunnan

osittain omistaman ja muiden omistajien kanssa yhteisessä määräysvallassa olevan sidosyksikön tuottamia palveluita, kuten ICT-infrastruktuuri ja perustietotekniikan palveluita. Toivoisimme asiassa huolellista hankintadirektiivin arviointia ja tarkennusta nimenomaisissa tilanteissa.

Hallinnollisen työn ja kustannusten kasvu:

Hankintayksiköille kohdistuu tälläkin hetkellä merkittävä määrä hallinnollista työtä. Kokonaisuutena lakiehdotus lisää merkittävästi hankintayksiköille asetettavaa työtä.

On syytä huomata, että hallinnollisen työn lisääminen on aina lakiesityksessäkin esitettyjen pääasiallisten tavoitteiden kannalta merkityksellisemmiltä valmistelun osilta pois, kuten markkinakartoitukselta, hankinnan kohteen määrittelyltä ja sopimusehtojen määrittelyltä. Hankintayksiköillä ei tule olemaan kasvavia resursseja hankintojen valmisteluun.

Hallituksen esityksen virheelliset oletukset sidosyksiköistä:

Hallituksen esityksessä esitetään virheellinen oletus, että sidosyksiköiden avulla pyritäisiin kiertämään hankintalakia. Todellisuudessa sidosyksiköt ovat hankintayksiköjä, jotka ovat velvollisia kilpailuttamaan hankkimansa palvelut ja tavarat hankintalain mukaisesti. Esityksessä väitetään myös, että sidosyksikköhankeiden korvaaminen kilpailutuksilla tuottaisi aina positiivisia vaikutuksia. Käytännön kokemukset kuitenkin osoittavat, että vaikutukset vaihtelevat merkittävästi toimialan, hankittavan palvelun, markkinatilanteen ja sidosyksikön mukaan. Yksioikoisten väitteiden esittäminen ilman perusteellisia selvityksiä ja vaikutustenarviointeja voi johtaa harhaanjohtavaan kuvaan, mikä saattaa ohjata julkista mielipidettä virheellisesti.

Savukosken kunnanhallitus